מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להכיר את נסיבות כתיבת השיר ואת דמות המשורר
- לזהות את מבנה השיר, החרוז המבריח והמהלך הרעיוני
- לנתח אמצעים אמנותיים ושיבוצים מן המקורות

גרסת עולים חדשים – מילון מילים בראש הדף, משפטים קצרים ושפה פשוטה. אפשר לאפשר מילון אישי ועבודה בזוגות.

חלק א' – הבנה ושינון

1. ב – בטולדו שבספרד הנוצרית במאה ה-13
2. ב – יהודי קסטיליה נאסרו עד לתשלום כופר
3. ד – -לך
4. א – דברי אברהם בספר בראשית
5. ב – אדם שחצן שמתגאה בשלטונו בעולם הזה
6. ג – שבעה
7. ב – תהלים נה

חלק ב' – נכון או לא נכון

1. לא נכון – הדובר מואס בשלטון הזמן ומבקש את העולם הבא
2. נכון – כך נפתח השיר - זמן הנערות חלף
3. נכון – כך נטען בניתוח הדמויות
4. לא נכון – השיר נכתב בכלא, אחרי תקופת החצר
5. נכון – זוהי תפארת החתימה של השיר

חלק ג' – השלמת מילים

1. חלף
2. עפר
3. מסלול
4. נפשות
5. מלך-לך
6. בטחוני

חלק ד' – התאמת מושגים

- 1 – ד (אדם שעבר תפנית מחיי הנאה לעבודת האל)
- 2 – ה (נמען כללי - כל אדם שמתגאה בהישגיו)
- 3 – א (אדם שחצן השולט בעולם הזה)
- 4 – ג (ביטוי לאפסות האדם מול המוות)
- 5 – ב (הגורל ושלטון העולם החומרי)

חלק ה' – סדר נכון - מהלך השיר

1. הכרזה אישית על מעבר מהנעורים לעבודת האל
2. תוכחה כללית לבן האדם על גאוותו
3. מאיסה בזמן וכמיהה לעולם הבא
4. עימות עם הלץ והכרזה מתריסה בגוף ראשון

חלק ו' – שאלות פתוחות

1. יש להזכיר שהחרוז נושא משמעות של תנועה, שלטון וויתור - שלושת המוטיבים המרכזיים בשיר
2. תשובה פתוחה - יש להתייחס לכך שהלץ עשוי לייצג את הדובר עצמו בעברו כמשורר חצר
3. יש להזכיר את המעבר מחיי מותרות ושירה על אהבה לעבודת אל ומיאוס בעולם החומרי

כרטיס יציאה – מה לחפש

- ציפייה לתשובה: חרוז -לך, הקשור למשמעויות של הליכה, מלכות וויתור
- ציפייה לתשובה: הדובר - מי שעבר תפנית; בן אנוש - נמען כללי; הלץ - אדם שחצן
- ציפייה לתשובה: מעבר מחיי הנאה וחצר לעבודת האל ומיאוס בעולם הזה

טיפים להפעלה:

- מומלץ לקרוא את השיר בקול רם ולהדגיש את החרוז המבריח בסוף כל בית
- כדאי להציג את ההקשר ההיסטורי - כליאת יהודי קסטיליה - לפני הניתוח הספרותי
- ניתן לחלק לקבוצות: קבוצה אחת תנתח את הדלת וקבוצה שנייה את הסוגר בכל בית

דף תרגול: "זמן הנערות חלף" – טודרוס אבולעאפיה

דף התלמיד/ה עולים חדשים

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

השיר נכתב על ידי משורר בשם טודרוס אבולעאפיה. הוא ישב בכלא, ושם הוא החליט לעזוב את חיי ההנאות ולעבוד את האל. השיר מספר על השינוי הזה.

📖 מילון קטן:

זמן	הגורל, השלטון של העולם הזה
הלץ	אדם שחצן שמתגאה בכוחו
בן אנוש	כל אדם - הנמען הכללי של התוכחה
עפר ואפר	ביטוי לאפסות האדם, לקוח מדברי אברהם
חרוז מבריח	חרוז החוזר בסוף כל בית בשיר
דלת וסוגר	שני חלקי הבית בשיר ימי הביניים
שיבוץ	הכנסת ביטוי ממקור קדום לתוך השיר
תפארת החתימה	הסיום המרשים והחד של השיר

1 חלק א' – הבנה ושינון

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. איפה ומתי חי המשורר?

א) בבגדד במאה ה-10 ב) בטולדו שבספרד הנוצרית במאה ה-13 ג) בגרנדה במאה ה-11 ד) בירושלים במאה ה-12

2. למה המשורר ישב בכלא?

א) בגלל חובות אישיים ב) יהודי קסטיליה נאסרו עד לתשלום כופר ג) הוא העליב את המלך ד) הוא כתב שירי חול

3. איזה חרוז חוזר בסוף כל בית?

א) -מה ב) -רו ג) -די ד) -לך

4. מאיפה לקוח הביטוי "עפר ואפר"?

א) דברי אברהם בספר בראשית ב) שיר השירים ג) ספר קהלת ד) תפילת נשמת

5. מי זה "הלץ"?

א) האל ב) אדם שחצן שמתגאה בשלטונו בעולם הזה ג) נשמת הדובר ד) המלך דוד

6. כמה בתים בשיר?

א) חמישה ב) שישה ג) שבעה ד) שמונה

7. מאיזה ספר לקוח השיבוץ הזה?

א) ספר איוב ב) תהלים נה ג) משלי ד) שיר השירים

2 חלק ב' – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	הדובר בשיר מתגאה בכוחו ובשלטונו בעולם הזה.	☐	☐
2	בתחילת השיר הדובר מכריז שתקופת הנעורים נגמרה.	☐	☐
3	"הלץ" מייצג אולי את חברי הדובר לשעבר בחצר.	☐	☐
4	השיר נכתב כשהמשורר היה צעיר ושר בגלוי על אהבותיו.	☐	☐
5	החתימה המתריסה מעמידה שתי מלכויות - עולם הנפשות מול העולם המלוכלך.	☐	☐

3 חלק ג' – השלמת מילים

השלימו את המילה החסרה.

1. זמן הנערות _____ והלך.

2. הלא כל היצור _____ ואפר.

3. וממשלת זמן אמאס, ואתאב מצא _____ לעולם בא ומהלך.

4. אני אמלך בעולם ה_____ .

5. ועל עולם מלכלך לך _____ .

6. ושב כל _____ על אדני.

4 חלק ד' – התאמת מושגים

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. הדובר	___	**א.** אדם שחצן השולט בעולם הזה
2. בן אנוש	___	**ב.** הגורל ושלטון העולם החומרי
3. הלץ	___	**ג.** ביטוי לאפסות האדם מול המוות
4. עפר ואפר	___	**ד.** אדם שעבר תפנית מחיי הנאה לעבודת האל
5. הזמן	___	**ה.** נמען כללי - כל אדם שמתגאה בהישגיו

5 חלק ה' – סדר נכון - מהלך השיר

מספרו את השלבים לפי הסדר הנכון (1, 2, 3...).

☐	תוכחה כללית לבן האדם על גאוותו
☐	עימות עם הלץ והכרזה מתריסה בגוף ראשון

☐	הכרזה אישית על מעבר מהנעורים לעבודת האל
☐	מאיסה בזמן וכמיהה לעולם הבא

6 חלק ו' – שאלות פתוחות

כתבו תשובה מלאה במשפטים שלמים.

1. הסבירו כיצד משקף החרוז המבריח "-לך" את תוכן השיר (הלך, מלך, השלך).

2. מה דעתכם - האם אפשר להבין את התרסה כלפי "הלץ" כביקורת עצמית של הדובר על עברו?

3. השוו בין חיי הדובר לפני הכליאה לבין עמדתו בשיר. כיצד באה התפנית לידי ביטוי?

כרטיס יציאה

מהו החרוז המבריח בשיר וכיצד הוא קשור לתוכן?

מי הם שלוש הדמויות המוזכרות בשיר (הדובר, בן אנוש, הלץ)?

מהי התפנית המרכזית שעובר הדובר בשיר?

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀